

Prof. dr hab. Elżbieta Hurnik
Instytut Literaturoznawstwa
Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie

Recenzja rozprawy doktorskiej

Mgr Marta Szpatowicz, *Polska fanfikcja a kanon lektur szkolnych*. Rozprawa doktorska napisana pod kierunkiem prof. dr hab. Agaty Zawiszewskiej-Semeniuk. Szkoła Doktorska Uniwersytetu Szczecińskiego, Instytut Literatury i Nowych Mediów, ss. 255

Tytuł przedłożonej do recenzji rozprawy doktorskiej mgr Marty Szpatowicz zapowiada podjęcie zagadnień literaturoznawczych oraz związanych z nimi kontekstów kulturowych, które są znaczące dla rozwoju współczesnej twórczości literackiej skupionej wokół polskich utworów należących do kanonu lektur, a także dla poszerzania obszarów szkolnej edukacji polonistycznej. Fanfikcja, czyli powstająca na przestrzeni ostatnich dekad „twórczość literacka fanów” (s. 6), odgrywa, jak Autorka pracy stwierdza we *Wstępie*, „ważną rolę w demokratyzacji literatury, ponieważ umożliwia szerokiemu gronu osób aktywne uczestnictwo w procesie tworzenia rozmaitych narracji” (s. 6). Wartościowana przez dłuższy czas negatywnie, fanfikcja wymaga rozpatrywania w szerokich kontekstach oraz zastosowania w jej analizie różnych narzędzi metodologicznych. U źródeł takiej postawy badawczej leży przekonanie, że każde zjawisko literackie i fenomen kultury wymagają opisanie, zwłaszcza, gdy stają się formą aktywności twórczej, przejawem świadomości kulturowej współczesnego pokolenia.

Fanfikcja stanowi, jak jest o tym mowa we *Wstępie*, przedmiot zainteresowań badawczych, zwłaszcza na Zachodzie; na gruncie polskim brakuje wyczerpujących prac poświęconych kulturze fanowskiej oraz interpretacji tekstów fanowskich, toteż u podstaw zadań podjętych w rozprawie leży dążenie do uzupełnienia luki w tym zakresie. Autorka stawia sobie ambitny cel, jakim jest „opis, analiza i interpretacja fanfikcji powstającej w języku polskim na podstawie dzieł literatury polskiej związanych z kanonem lektur szkolnych” (s. 6). Określa też we *Wstępie* zadania realizowane w pracy, które obejmują opis archiwów cyfrowych prezentujących i przechowujących utwory fanów, przedstawienie dzieł polskich pisarzy inspirujących tę twórczość, stosowanych przez fanów gatunków i motywów oraz postawy wobec kanonu. Omówiona została tu struktura rozprawy (zawartość poszczególnych rozdziałów, materiał badawczy), a także istotna dla realizowanych przez

Doktorantkę zadań kwestia tożsamości *acafana*. Wprowadzenie, zwięzłe i rzeczowe, charakteryzuje otwartą postawę Autorki wobec aktualnych zjawisk współczesnej kultury oraz Jej świadomość badawczą.

Układ całości i sposób przeprowadzenia wywodu jest przejrzysty, logiczny, umotywowany założonymi celami. Praca składa się z sześciu rozdziałów, zawiera wstęp, zakończenie, zaopatrzona została w obszerną bibliografię. Pierwszy rozdział, zatytułowany *Fanfikcja*, prezentuje zjawisko fanfikcji, bazującej na tekstach kultury (książkach, filmach, grach wideo, komiksach, itp.), będącej formą twórczości, która, jak objaśnia Doktorantka, polega na różnego rodzaju przekształceniach dzieła źródłowego w zakresie budowania fabuły, kreacji postaci i wzajemnych pomiędzy nimi relacji, cech gatunkowych i innych. W pierwszej części rozdziału omówiony jest, jak zapowiada tytuł *Stan (polskich) badań nad fanfikcją w XXI wieku*, rozwój badań nad omawianym zjawiskiem. Zawarte są tu odniesienia do *fan studies* prowadzonych od kilku dekad w krajach zachodnich (zwłaszcza na obszarze anglojęzycznym), mających charakter interdyscyplinarny, a także do polskich opracowań na temat kultury fanowskiej (w tym do znaczących prac Piotra Siudy). W świetle komentowanych opracowań wyłaniają się etapy kształtowania się opinii na temat fanów na przestrzeni kilkudziesięciu lat oraz kierunki refleksji naukowej skupionej na omawianym zagadnieniu. Podkreślony jest tu moment, gdy twórczość i aktywność fanów zaczyna się postrzegać w nowej perspektywie, uwzględniającej konteksty kulturowe i ideologiczne; uwagę budzi również „aspekt wspólnotowy” (s. 13). Autorka komentuje prezentowane w monografiach, artykułach, esejach stanowiska badawcze, w tym Aleksandry Szymiń, Agaty Zarzyckiej, Lidii Gąsowskiej, Małgorzaty Lisowskiej-Magdziarz, Anny Gumowskiej, Aldony Kobus i innych, wobec zagadnienia fanfikcji, zjawisk i praktyk fanowskich; wydobywa aspekty polemiczne w toczącym się dyskursie. Zwraca uwagę na takie nurty, jak pisarstwo kobiece i związane z nim postawy, twórczość umożliwiająca poszukiwania „własnej tożsamości seksualnej” (s. 24) i inne realizacje, wskazuje poszerzające się obszary obserwacji naukowej oraz stosowane metodologie. W drugiej części rozdziału pierwszego – *Klasyfikacja fanfikcji* – Doktorantka odnosi się do „sposobów przekształcania tekstów wyjściowych” (s. 27), które mają zróżnicowany charakter i dotyczą różnych składników dzieła źródłowego. Ten fragment również jest mocno osadzony w literaturze przedmiotowej, polskiej i anglojęzycznej, pozwala dostrzec bogactwo rozwiązań artystycznych w twórczości literackiej fanów, przekształceń na wielu poziomach: „gatunkowości, estetyki, nastroju, długości, konstrukcji bohaterów i świata przedstawionego” (s. 34). Rozdział pierwszy dobrze spełnia swoją funkcję, zawarte w nim treści wykorzystywane są w dalszym ciągu wywodu.

W drugim rozdziale, opatrzonym tytułem *Kanon(y)*, definiowane jest pojęcie tytułowe, rozpatrywane są ogólne zagadnienia związane z określaniem jego kształtu. Wątki dyskusji prowadzonych na ten temat rysują się w świetle przytaczanych w podrozdziale *Stan polskich badań nad kanonem po 1989 roku* opinii (Ryszarda Nycza, Zygmunta Kubiaka, Czesława Miłosza, Jerzego Święcha, Jerzego Jarzębskiego, Ireneusza Kani, Ingi Iwasiów, Przemysława Czaplińskiego i innych badaczy). Autorka wykazuje się dokładną znajomością tych zagadnień, komentując prace prezentujące stanowiska badawcze, które dotyczą przekształceń kanonu, jego kontekstów oraz uwarunkowań, na przykład zależności od przemian zachodzących w kulturze, a także od zmian ustrojowych, jakie miały miejsce w Polsce po roku 1989. Odwołując się do poglądów badaczy (do niektórych, na przykład Harolda Blooma, odnosząc się krytycznie), wydobywa ustalenia znaczące w dyskusji na temat polskiego kanonu, jego przewartościowań (na przykład Piotra Wilczka czy autorów publikacji zbiorowej *Dezorientacje. Antologia polskiej literatury queer*). Wpisanie kanonu w dyskurs fanowski dokonywane jest, jak dowodzi dalsza część wywodu, na różne sposoby. Podrozdział zatytułowany *Kanon(y) i fanon* wprowadza nurt refleksji wiążący fanfikcję z apokryfem, dopełnianiem luk, miejsc niedookreślonych, a także z postawą „afektywnego zaangażowania” (s.50) fanów, z doświadczeniami emocjonalnymi, które mogą prowadzić do ukształtowania własnej tożsamości. Kanon postrzegany w tej perspektywie stanowi „punkt wyjścia do tworzenia kolejnych historii i w związku z tym równocześnie budowania fanonu” (s. 53); pojęcie fanonu zostało odpowiednio zdefiniowane. W podrozdziale *Kanon lektur szkolnych* mowa jest o zainteresowaniach fanów utworami znajdującymi się na liście lektur szkolnych oraz o formach toczącego się w przestrzeni internetu dyskursu fanowskiego. Ta część rozprawy objaśnia w sposób wielostronny pojęcie użyte w tytule, umacnia je w tradycji i ukazuje jego współczesne funkcjonowanie.

Trzeci rozdział, opatrzony tytułem *Miejsca*, przedstawia strony internetowe uznane za najważniejsze, popularne miejsca, w których publikowana jest i czytana twórczość fanowska. Są to, omówione kolejno w odrębnych podrozdziałach: FanFiction.net, Forum Literackie Mirriel, Wattpad, Tumblr, Archive of Our Own. W charakterystyce stron pojawiają się takie dane, jak czas powstania, okres działalności, zwyczaje, praktyki, reguły obowiązujące na platformach, krąg użytkowników, sposoby zarządzania blogiem, itd. Wskazanie Archive of Our Own jako podstawy źródłowej rozprawy Autorka uzasadniła już we *Wstępie*, podkreślając, że „międzynarodowe, internetowe repozytorium twórczości fanowskiej: Archive of Our Own (Nasze własne Archiwum)” zostało utworzone „przez fanów z myślą o innych fanach, jest ściśle związane ze społecznością, której służy; teksty są ogólnodostępne” (s. 7-8). Wywód dopełnia tabela prezentująca wyniki przeprowadzonej przez Badaczkę kwerendy; zawiera ona tytuły polskich utworów, do których powstała fanfikcja.

Główną, najobszerniejszą część pracy stanowi rozdział czwarty – *Polska fanfikcja* – na który składają się, jak Doktorantka zapowiada we *Wstępie*, „opis, analiza i interpretacja materiału źródłowego – fanfikcji napisanej w języku polskim do czterech dzieł silnie sprzężonych z kanonem szkolnym [...]” (s. 8). Korpus tych dzieł tworzą: *Trylogia* Henryka Sienkiewicza, *Lalka* Bolesława Prusa, *Ludzie bezdomni* i *Przedwiośnie* Stefana Żeromskiego; przedmiotem uwagi jest tu ponad pięćdziesiąt tekstów fanowskich. Lektura rozdziału pozwala stwierdzić, że omówienie każdego dzieła przeprowadzane jest w określonym porządku. Badaczka przypomina datę i okoliczności ukazania się utworu, przedstawia zwięzłą historię jego recepcji (od pierwszych głosów krytycznych), obecność w kanonie lektur szkolnych w różnych okresach; określa przynależność gatunkową prac powstałych na bazie dzieła źródłowego, objętość, wykorzystane i przekształcone wątki, motywy, wydarzenia oraz inne istotne składniki. Fragment wywodu poświęcony *Trylogii* porusza takie kwestie, jak publikacja utworu, dyskusje i polemiki toczone po jego ogłoszeniu, formy istnienia dzieła w innych obszarach kultury (inscenizacje teatralne, ekranizacje poszczególnych części, gry komputerowe) oraz obecność w lekturach szkolnych na przestrzeni lat. Analiza tekstów fanowskich obejmuje sposoby portretowania postaci oraz opisywanie relacji pomiędzy nimi (na przykład pairingi), konfrontowanie ich z kanonem, różnego rodzaju przekształcenia stosowane przez fanów *Trylogii*, w tym w zakresie budowania sytuacji, przenoszenia akcji w czasy współczesne, i inne. Autorka odnosi się do prac anglojęzycznych, objaśnienia stosowane w wywodzie terminy właściwe narracji fanowskiej, dotyczące relacji postaci, czynności, sposobów budowania fabuły i innych elementów; objaśnienia zamieszcza w przypisach (na przykład na stronie 100) lub w tekście (na przykład na stronach 102, 110, 123, 131). W podsumowaniu tej części wywodu zostało podkreślone ujawniające się we współczesnych tekstach szczególne zainteresowanie postaciami bohaterów *Trylogii* i tematyką miłości.

We fragmencie poświęconym *Lalce* przedstawione są dane dotyczące publikacji utworu oraz znaczące komentarze krytyczne świadczące o jego odbiorze w czasach współczesnych pisarzowi i późniejszych. Omówiono obecność powieści na liście lektur szkolnych w okresie międzywojennym i powojennym, a także różne formy recepcji, do jakich należą adaptacje filmowe, telewizyjne, teatralne i inne współczesne formy nawiązywania do dzieła źródłowego. Analizując teksty fanowskie otagowane jako *Lalka* Bolesława Prusa, Doktorantka wydobywa te cechy utworu, które stały się inspirującym tworzywem dokonywanych w fanfikcjach przekształceń, polegających na wzbogacaniu kreacji bohaterów o nowe elementy, dynamicznie zachodzących pomiędzy nimi relacji, wprowadzaniu odmiennych kontekstów, wykorzystywaniu otwartego zakończenia. Autorka podaje objętość tekstów, czasem zwraca uwagę na motywacje autorów wyjaśniających

przekształcenia tekstu źródłowego, na przykłady poszerzania kontekstów kulturowych (jak usytuowanie akcji w tekście, w którym bohaterem jest Wokulski, w Japonii) i na inne działania twórcze. W podsumowaniu podkreśla, że *Lalka* stała się podstawą utworów, które ukazują głównie relacje między męskimi bohaterami.

Kolejny fragment poświęcony jest tekstom powstałym na bazie *Ludzi bezdomnych*. Zawiera on informacje dotyczące wydania utworu i głosów krytyki, obecności na liście lektur, fenomenu popularności Żeromskiego. Autorka skupia się na takich składnikach analizowanych tekstów, jak kreacje postaci i ich wzajemne związki (przede wszystkim Judyma i Korzeckiego), eksponowanie napięcia, odczuwania przez bohaterów fizycznej bliskości; konfrontuje obie sylwetki z ich kanonicznym charakterem, wskazuje, jak niektóre wydarzenia zmienione są przez nowe interpretacje w fanfikcji. W podsumowaniu tego fragmentu wywodu podkreślone zostały znaczące cechy i kierunki dokonywanych przekształceń: budowanie fabuły wokół relacji między Judymem i Korzeckim, rozwinięcie pewnych wątków, wykorzystywanie właściwych fanfikcji „motywów, schematów i gatunków” (s. 155), ale też czerpanie z języka Żeromskiego. Skupiając się w ostatnim ogniwie czwartego rozdziału na powieści *Przedwiośnie*, Badaczka przedstawiła różne fazy dyskusji nad utworem, burzliwych sporów i polemik dotyczących jego treści i formy. Przypomniała, odwołując się do opracowań poświęconych pisarzowi, miejsce dzieła w kanonie lektur dawniej i współcześnie, a także obecność *Przedwiośnia* w filmie, na scenie teatralnej i w Teatrze Telewizji. W tych kontekstach jaśniej rysują się nowe odczytania utworu prezentowane na stronie internetowej Archive of Our Own. Wnikliwa analiza tekstów pozwala Autorce stwierdzić, że w fanfikcji uwaga koncentruje się głównie na relacjach pomiędzy głównymi bohaterami, na przygodach miłosnych Cezarego; nie mają natomiast takiego znaczenia, jak w powieści Żeromskiego, ówczesne kwestie polityczne i patriotyczne przesłania. Istotną konstatacją stanowi stwierdzenie, że teksty fanowskie „nie są jednak pozbawione własnej idei” (s. 171). Rozdział czwarty łączy merytoryczne wartości z pełną inwencji analizą tekstów, pozwala dostrzec znaczące cechy prezentowanych przez fanów utworów, ich związki z dziełem źródłowym oraz współczesne uwarunkowania twórczości literackiej.

W rozdziale piątym zatytułowanym *Polska fanfikcja – dalsze kanony* analizie poddany został materiał badawczy, na który składają się „teksty pojedyncze lub w małej liczbie” (s. 172), niewielkie objętościowo formy narracyjne, również związane z kanonem lektur. Uzasadniony jest sposób uporządkowania wywodu: podzielenie rozdziału na fragmenty, które zawierają omówienia tekstów reprezentujących różne epoki i okresy literackie. Ponadto (jak zapowiada Autorka we *Wstępie*), ograniczone są tu dane na temat recepcji utworów źródłowych. Pojawiają się one we fragmencie *Romantyzm*, gdzie w polu uwagi znalazł się (na pierwszym miejscu) *Pan Tadeusz* Mickiewicza,

poddawany od lat różnorodnym interpretacjom, adaptacjom, „rozmaitym obróbkom” (s. 175) oraz przetworzeniom. Przedmiot analizy stanowi fanfik eksponujący treści erotyczne; uruchamia on refleksję dotyczącą tematów tabu (w tym doświadczania przez kobiety seksualności), których poruszanie umożliwia fanfikcja, a także kwestię współczesnego odbioru dzieła, możliwości, jakie otwiera w tym zakresie twórczość fanowska. W dalszym ciągu rozdziału omówione są prace do *Nie-Boskiej komedii* Zygmunta Krasińskiego; Doktorantka wskazuje na ich genologiczną, językową oraz kulturową złożoność, na modyfikacje utworu źródłowego, przekształcanie wątków i realiów, na komizm. Spośród prac do dzieł pozytywistycznych komentarzem opatrzone zostały niewielkie pod względem rozmiarów fanowskie teksty do powieści Sienkiewicza *Quo vadis* i *Krzyżacy*. Nawiązania do pierwszego utworu eksponują kwestie zmiany dokonującej się w Szymonie Piotrze pod wpływem wiary oraz temat śmierci, fanfik odwołujący się do *Krzyżaków* ukazuje postacie kobiece (w scenie ratowania Danusi Jurandówny przez Jagienkę). Młoda Polska jest w fanfikcjach reprezentowana przez nawiązania do kilku utworów, jak dowodzi Autorka, w tym do *Ziemi obiecanej* Władysława Reymonta, także do ekranizacji dokonanej przez Andrzeja Wajdę w 1974 roku oraz do tzw. „filmu kumpelskiego” (s. 183) i jego erotycznego nacechowania. Analizując tekst powstały w oparciu o *Chłopów* Reymonta, Doktorantka wydobywa zmiany kanonu, wprowadzone modyfikacje w zakresie kreacji Jagny i jej relacji z Boryną; odnosi się do ekranizacji powieści z 2023 roku, która spowodowała powstanie dwóch fanfików anglojęzycznych, co Autorka słusznie traktuje jako impuls do tworzenia nowych interpretacji. W polu uwagi znalazło się tu *Wesele* Stanisława Wyspiańskiego oraz jego wykorzystanie w fanfikach odwołujących się do różnych tekstów kultury (kanonu serialu *science fiction* i konwencji serialu kryminalnego). Śledząc utwory z lat międzywojennych będących podstawą fanfikcji, Doktorantka uznaje, że okres ten jest słabo reprezentowany; komentuje narrację stworzoną do mało dzisiaj znanej powieści Zofii Nałkowskiej *Romans Teresy Hennert*, wskazuje nawiązania do wątku dyskusji ideowych, światopoglądowych. Wśród omawianych fanfików znalazł się też tekst do *Ferdydurke* Witolda Gombrowicza, utworu wieloznacznego, o charakterze awangardowym; wyeksponowany jest tu kontekst homoerotyczny oraz swoisty komizm, zbliżający fanfik do dzieła Gombrowicza. Analizując teksty fanowskie bazujące na literaturze współczesnej, Doktorantka zaznacza, że ich autorzy sięgają do utworów wysokoartystycznych, a także przynależnych do kultury popularnej, w kanonie umieszczanych głównie w obrębie lektur uzupełniających. Podjęta jest tu próba wyjaśnienia, dlaczego fani nie poruszają tematu drugiej wojny światowej, z jednym wyjątkiem, jaki stanowi książka Aleksandra Kamińskiego *Kamienie na szaniec* (omówiona w kolejnym rozdziale). Zamieszczona w tym fragmencie tabela ilustruje nawiązania do polskich utworów w tekstach fanowskich „w językach

innych niż polski” (s. 193). Autorka odnotowuje dokonania oraz inspirujące wpływy wybranych pisarzy; w polu uwagi pojawiają się Stanisław Lem, Andrzej Sapkowski (i jego obecność w różnych mediach), Alfred Szklarski (i intertekstualny charakter fanfikcji), Zbigniew Nienacki (i sposoby odczytania jego cyklu). Grupę prac powstałych na bazie utworów współczesnych reprezentują też „teksty realizujące femslash” (s. 200), sugerujące potrzebę mówienia o relacjach, jakie istnieją między kobietami, nawiązujące do utworów Marii Korczakowskiej i Małgorzaty Musierowicz. Rozdział piąty zamyka podsumowanie tej części wywodu, potwierdzające dążenie Autorki do ukazania bogactwa, zróżnicowania, a także „specyficznej dialogiczności” (s. 202) omawianego pisarstwa.

Rozdział szósty nosi tytuł *Krytyka literacka*. Autorka rozpoczyna rozważania, odnosząc się do kanonu utworów dotyczących drugiej wojny światowej i do przekształcania ich przez autorów tekstów fanowskich. Zawarte są tu rozważania na temat nawiązywania przez fanów do powieści Kamińskiego *Kamienie na szaniec* (głównie do relacji męskich bohaterów); poruszona została istotna dla dalszego wywodu kwestia krytycyzmu fanów wobec utworu źródłowego, jak również wobec tekstów fanowskich. Kolejne dwa podrozdziały (*Definicje, zmiany, przełomy; Cechy funkcje, zadania krytyki literackiej*) definiują pojęcia i określają zadania krytyki literackiej, dotyczą jej rozwoju, uwarunkowań, kontekstów. Prześledzone tu zostały funkcje krytyki od początku XIX wieku poprzez Młodą Polskę, Dwudziestolecie po współczesność, podkreślone związki ze zmianami politycznymi, zwłaszcza w latach powojennych (po 1989 roku), oraz wpływ krytyki na sytuację literatury. W polu uwagi są także zmiany w zakresie komentowania utworów literackich w obrębie nowych mediów. Merytoryczną podbudowę rozważań stanowią przywoływane opinie badaczy, takich jak Janusz Sławiński, Przemysław Czapliński, Krzysztof Dybciak, Michał Głowiński i inni. Autorka swobodnie porusza się na tym obszarze, co pozwala na interesujące rozwinięcie zagadnień związanych z krytyką w podrozdziale *Fanowska krytyka literacka*. Omówione tu zostały prace nacechowane krytycznie („meta”, s. 221; „metafic”, s. 222), a także kwestie wynikające z istoty zjawiska, jakim jest fanfikcja, z jego złożoności i wchodzenia w obszar krytyki. Uwzględniono formy komunikacji pomiędzy odbiorcami i autorami (komentarze zamieszczane pod pracami), a także „analizatornie” (s. 223) wskazujące błędy zawarte w fanfikach. Jako istotna forma krytyki traktowane są komentarze czytelników, zasady ich formułowania, zamierzone cele oraz funkcje; zagadnienie to ilustrują podane przykłady potwierdzające specyfikę fanowskiej krytyki (na Forum Literackim Mirriel i Archive of Our Own). W tym fragmencie wywodu celowe byłoby poszerzenie problematyki odbioru dzieła literackiego (podjętej między innymi w komentowanej tu książce Michała Głowińskiego i pracach innych badaczy). Określając fanfikcję jako formę krytyki, Autorka

stwierdza: „W takim ujęciu przejaw twórczości – fanfik – traktowany jest równocześnie jako świadectwo odbioru, jako głos krytyczny do dzieła wyjściowego” (s. 222). Chodziłoby zatem głównie o dopowiedzenie, czy obydwa pojęcia i wiążące się z nimi zakresy znaczeniowe („świadectwo odbioru”, „głos krytyczny”) można traktować jako tożsame.

W *Zakończeniu* Doktorantka formułuje istotne wnioski wypływające z przeprowadzonych analiz. Dotyczą one autorek tekstów fanowskich („fanfikcję uprawiają głównie kobiety”, s. 232), stosowanych gatunków („slash stanowi dominującą formę wśród omówionych prac”, s. 232; inne to na przykład „hurt/comfort, gen, het”, s. 233), podejmowanej tematyki i sposobów funkcjonowania fanfikcji, problematyki płci, relacji tekstów z kanonem i postaw wobec lektur szkolnych. Wskazane są tu możliwości, jakie stwarza fanfikacja w odbiorze dzieł literackich: „Fanfikcja zaś może być traktowana jako alternatywny wobec szkoły, nieformalny sposób edukacji i doświadczania literatury” (s. 234); „[...] to dialog z tekstem źródłowym, kanonem, dialog z innymi autorami, aktywne uczestnictwo w kulturze” (s. 234). Autorka podkreśla, że w przypadku fanfikcji mamy do czynienia z dynamicznym zjawiskiem; jest to „wciąż powiększający się zbiór” (s. 234), co otwiera perspektywy na dalszy jej rozwój. Pracę mgr Marty Szpatowicz można odczytać jako ważny wkład w dyskusję na tematy związane zarówno ze współczesnymi formami twórczości, jak i z edukacją szkolną, możliwościami jej rozwoju.

W rozprawie zamieszczony jest odpowiednio uporządkowany wykaz prac naukowych wykorzystanych w wywodzie oraz literatury fanowskiej poddanej analizie. Autorka odwołuje się do publikacji, które stanowią tu ważne zaplecze badawcze, wykazuje się bardzo dobrą znajomością poruszanych zagadnień. Praca prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną Doktorantki w dyscyplinie literaturoznawstwo i potwierdza umiejętność posługiwania się pojęciami z zakresu tej dyscypliny, przeprowadzania wnikliwych analiz i interpretacji tekstów. Zastosowane metody badawcze pozwalają na wydobycie treści i znaczeń, wielogłosowości utworów, na osadzanie ich w szerokich kontekstach. Sposób przeprowadzenia wywodu respektuje reguły dyskursu naukowego; Doktorantka posługuje się fachową terminologią, stosowaną na stronach internetowych, a także w opracowaniach dotyczących fanfikcji. Dużą starannością odznaczają się przypisy, zwłaszcza te, które odnoszą się do cytowanych tekstów z internetowych stron, zawierają wyjaśnienia wprowadzonych terminów, itd.

Konkluzja

Przedłożona rozprawa *Polska fanfikcja a kanon lektur szkolnych* stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, dowodzi wiedzy teoretycznej i kompetencji literaturoznawczych

Autorki, samodzielności w prowadzeniu pracy badawczej. Spełnia wymagania stawiane pracom doktorskim. Wnoszę zatem o dopuszczenie mgr Marty Szpatowicz do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Elżbieta Gumińska

Częstochowa, 30 września 2024